

SZÉPIRODALMI
és
TUDOMÁNYTERJESZTŐ
HAVILAP

Főszerkesztő:
MEZŐFI VILMOS.

SZERKESZTŐSÉG ES KIADÓHIVATAL:
Budapest, VII., Garay-utca 32.,
a hová a megrendelések intézendők.

TARTALOM: Egy pap a szocializmusról. — Gyermekhalandóság és gyermekápolás. (László Elek dr. tb. vm. főorvostól.) — A szociáldemokrácia diadala Németországban. — A sütőmunkások nyomora. — Munkások nyereségrészesedése állami üzemekben. — Szórakoztató rész: A Rókus előtt. — Gyári leányok. (Szentessy Gyula.) — A gyilkos. (Szabó Sándor.) — Dózsöldy. — Apróságok. — Öletetek.

Egyes szám ára 10 kr.
Előfizetési ára fél évre 60 kr., egész évre 1.20 kr.
Megjelenik minden hónap első vasárnapján.

Igen tisztelt Munkástárs!

Ön bizonyára, mint szervezkedett munkás tudni fogja, mennyire üldözik a munkásnép igazait és különösen a szociáldemokráciát, a mi nagy, igaz, világmegváltó eszménket. Az üldözés eme szomorú napjaiban *kétszeres kötelesség támogatni a munkássajtót azokat a lapokat, a melyek a munkásnép igazaiért sikra szállanak*, a melyeknek szerkesztőit és íróit tolonczkocsiba, tolonczházba, börtönbe veti a hatalom. A magyarországi pártlapok között, a melyek mindannyian becsülettel teljesítik kötelességüket, szerény helyet foglal el a „*Népolvasótár*“ is, a *szociáldemokrácia tudományterjesztő és szépirodalmi lapja*.

A „*Népolvasótár*“ egyelőre havonként csak egyszer jelenik meg. Egy 24 oldalos füzetnek, a melynek tartalma a legválogatottabb, ára 10 krajczár. Minden hónapban egy vasárnapi napon a megrendelőnek házhoz szállítják és akkor az átvételnél fizetendő ki érte a 10 krajczár.

Havonként ez a tíz krajczár bizonyára olyan csekély áldozat, a melyet minden munkás meghozhat, különösen, ha tudja, hogy azzal a maga javát, a maga szabadságát is szolgálja.

A most következő vasárnap kihordónk az ön lakására is elviszi a „*Népolvasótár*“ legújabb füzetét, reméljük, hogy 10 krajczárral akadálytalanul magához váltja.

A füzet mostani átvételét, megrendelésnek tekintjük és azontul minden hónapban pontosan elküldjük a „*Népolvasótár*“-t.

Kérjük a mi barátainkat, a munkás-proletárokat, a kiknek minden munkánk szánva van: munkálkodjanak velünk közre a „*Népolvasótár*“ terjesztésén. Be kell vinni minden körbe, a közönyösek, az együgyűek, az elnyomottak közé, hadd tanuljanak igazságot, hadd ismerjék fel a százados világesalást, a melynek áldozatai és hadd lássák meg a nyomoruságból kivezető utat, a szabadság, az egyenlő jog, a közös jólét világába.

A „*Népolvasótár*“-t Mezőfi Vilmos szerkeszti.

Testvéri üdvözlettel

a „*Népolvasótár*“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, VII., Garai-utca 32.

Esetleges megrendelések mások számára ide intézendők.

Egy pap a szocializmusról.

Csuda történt. A szocializmus eszméi egy papot is meghódítottak. Ez a csuda Budapesten történt meg. *Sciegenny Péter*nek hívják azt a katolikus papot, a ki budapesti hiveihez a következő levelet intézte:

A néphez.

Sciegenny Péter pátértől.

Jelszó: Menjetez és hirdessétek minden népeknek az igazságot.

Szeretett testvéreim!

Először beszélek hozzátok, mint testvéreimhez és nem mint engedelmes báránkáimhoz, a kiket féken tartottam, hogy a hatalomnak annál könnyebb legyen — megnyiratóstok. A ti és gyermekeitek könnyei meghatották szívemet és lelkemet. Veletek szenvedek, a mikor látom a nyomort, a sötétséget, a megaláztatást, a melyben éltek. Csak most tudtam meg szenvedéseitek igazi okát és most tisztán látom, hogy vannak papok, a kik a helyett, hogy Krisztus nyomdokain haladva, védelmeznék az elnyomottakat, a vallásból jövedelmező üzletet csináltak, a hitet eszközzé aljasították, hogy bolondítsanak. Azért elhatároztam, hogy lerántom szemeitekről a hólyagot és Krisztushoz hasonlóan kiverem a kufárokat az Isten házából.

Eddig az uralkodó hatalomnak voltam engedelmes szolgálója és mindazt a mit kívánt, Isten parancsaként a szószékről hirdettem nektek.

Alázatosságot és engedelmisséget követeltem tőletek, minden erővel visszatartottalak a kizsákmányolás elleni küzdelemtől, a mennyiben azt bizonyítottam, hogy minél többet szenvedtek ezen a földön, annál nagyobb lesz a jutalmatok a magasságos mennyekben. Hazudtam, a mikor ezeket mondtam. Isten nevében alázatosságot a zsarnokok iránt, munkásságot a tőke számára: ezeket hirdettem. Mindez álnokság

volt. Nem azért teremtett az Isten, hogy nyomorúságban és inségben szenvedjétek, hogy hideget és éhséget tűrjétek, hanem, hogy szabadon élvezétek az élet gyönyörűségeit.

Szerencsétlenségtek nem Istennek az akarata, hanem a saját akaratok és a magatok hibája. Mert a helyett, hogy egymással szövetkeznétek, jogaitok védelmével ellenségeiteket bizzátok meg és zugolódás nélkül mentek a vágóhidra, hogy elveszítsétek a boldogságot.

Hát nem látjátok, hogy míg ti dolgoztok, addig a tőke a ti munkátokból bőségesen él, nektek pedig kenyérre sem jut?

Nem érzitek, hogy mellőz a haza benneteket munkás méheket?

Nem érzitek a nyomorúság rémes nyomását, a megaláztatást, a mely ellen az emberi méltóság nevében pedig tiltakoznotok kellene?

Ha mindezt látjátok és érzitek, miért nem álltok talpra, hogy mint egy férfi küzdjétek a gyalázat ellen?

A ti munkátokból lesz minden, a mi az emberi szükségletek fedezésére szolgál, nélkülük mi volna az emberi társadalom? S vajjon ki élvezi munkátok gyümölcsét? Pedig a föld, akár a levegő és a víz minden ember fiáé. Hogy lehet mégis, hogy nektek a föld javából alig jut valami?

Helyes, igazságos-e ez?

Nincs most igazság a földön. S ha Krisztus eljönne, bizonyára otthagyná a szinlelőket, a kik szavaival visszaélnék, elátkozná az elnyomókat és mellétek állana, hogy oldalatokon küzdjön az igazságért és jogért.

Hallgassatok rám és véssétek sziveitekbe a miket mondok! Engedelmisséggel csak az igazságnak tartoztok, nem pedig az erőszaknak és igazságtalanságnak.

Igazság pedig az, hogy a munka gyümölcsét a tőke vágja zsebre. Igaz az, hogy az adók nyomják a népet, hogy a hatalom nem szereti a népet.

A rossz hatalma ellen, a mely uralja manapság a világot, könyörgéssel semmire sem mentek, hanem küzdenetek kell ellene a jónak hatalmával. Ne felejtsétek, alázattal semmit sem értek el, fenyegetődzéssel kevésre mentek, erőttökkel azonban mindent elérhettek. Erőtök pedig az összetartásban rejlik, a mely ellen semmi sem állhat meg.

A ti hatalmatok a szervezkedés. A munkásszervezetek azok, a melyek harcznak minden ellen, a mi sanyargatja az emberiséget. Ha megértitek a mai rend átkát és egyesültök a rossz ellen: akkor a gonosznak meg kell dőlnie.

A mint a rohanó árt semmi hatalom sem tartóztathatja fel, akként hiába erőlködnek az igazság és a jog ellenségei, hogy mozgalmatokat elnyomják.

A ti zászlótok lobogni fog széles e világon, hogy kiszabadítsa az emberiséget a hazugság és a csalás karmai közül.

A nyomorúság mostani siralomvölgyéből a munka, a boldogság, a jólét paradicsoma leszen és nem lesz többé az a politika, a mely a vallást az elnyomás eszközévé akarná aljasítani. Szedjétek össze magatokat testvérek, még van idő, hogy leküzdjétek a gonoszt.

Jőjjön meg az eszetek. Ne hallgassatok megfizetett emberek beszédére, mert azok romlásokat akarják, hanem kövesétek igaz barátaitok tanácsát.

Ne alázkodjatok meg a hatalom előtt, mert csak vadpogányok csókolják a kezét, a mely megkorbácsolja őket és még a féreg is védekezik, ha bántalmazzák.

Szervezeteitekben a kizsákmányolás ellen való küzdelemben érhetitek el a boldogulást!

Ezt hirdetem én nektek, a ki mindenek felett szeretem az igazságot! Hirdetem utolsó csep véremig, a mely értetek fog folyni. Amen.

*

Derék, szép szavak ezek. Méltók Krisztus szolgájához. S mi „istentagadó“, „vallástalan“, „pogány“ szociáldemokraták tisztelettel hajlunk meg az igazi vallás eme szolgája előtt.

Gyermek-halandság és gyermek-ápolás.*)

László Elek dr. tb. vm. főorvostól.

II.

Első feltétele a csecsemő egészségének, hogy a szülők, főként pedig az anya egészséges, fejlett legyen s jó teje legyen. A gyermekágyat legalább két hétig kifeküdjé, idő előtt fel ne keljen, s maga szoptassa kisededét.

Az anya életmódjára nézve megjegyzem, hogy leghelyesebb, ha az anya általában minden egészséges, vegyes étellel él, de a mellett ugy ételben, mint italban, kellő mértékletességet tart. Vigyázzon az anya saját egészségére, kerülje ugy a felindulást s haragot, mint a kimerítő s megerőltető munkát, meggondolván azt, hogy minden kihágás nagy hiba a tej minőségére s a szoptatással, így a csecsemő egészségére befolyással lehet. Éljen az anya rendes, megszokott ételeivel, de tartsa szem előtt első sorban a szigorú tisztaságot, a melyet fogantatás előtt első sorban önmagán, de azután terjessze ki azt az egész házra, terjessze ki a szobára, a csecsemőre s minden tárgyra.

*) A kezdő cikket lásd a népolvasótár múlt havi füzetében. Usaládos olvasóink figyelmét különösen felhívjuk erre a cikkekre. Olvassák fel asszonyaiknak, hasznos tanúságot merítenek belőle.

Szobája legyen tiszta, világos. Szellőztesse ki naponként legalább egy órahosszat, ajtó s ablak felnyitásával. Ugy a nagy füst, mint por károsan hat a kis csecsemő gyenge tüdejére, azért is a sok dohányzást, mint a nagy porolást kerüljük a gyermekszobában, de kerüljük lehetőleg a ruhamosást és még jobban a ruhaszárítást. Ne tartsunk a gyermekszobában állatokat, p. o. kutyát, macskát, tyukokat, libákat stb., de ügyeljünk arra is, hogy a szoba levegője semmiféle oda nem tartozó dolog által meg ne rontassék.

A tisztaságot illetőleg a főfigyelem a csecsemőt illesse. Fürössze meg az anya naponként a csecsemőt jó langyos meleg vízben és pedig az első négy hónapban naponként, a későbbi hónapokban hetenként 2—3-szor. A fürösztés után szárítsa le puha ruhácskával az egész testet, a ránczokat jól kitörölve, hintse be valami szárító porral, vagy kenje be tiszta faolajjal. A csecsemő arcát, szemét, s száját sohase mossa a fürdővízbe, hanem mindig külön tiszta vízzel s tiszta ruhácskával mosogassa azt meg. Szájviznek is csak egyszerű tiszta vizet használjon, sohase cukros vizet.

Elterjedt, rossz szokás népünknel s balhiedelem, hogy a gyermek fejét nem szabad mosni, hogy a kozmót nem szabad letisztítani. Ellenkezőleg, hisz a kozmó sem egyéb, mint beszáradt piszok, a melyet igenis mosni, mindennap szapannal bedörzsölni s az egész fejét tisztára mosni ép oly kötelesség, mint a testnek fürösztése. Hibás némely anyának az a szokása is, hogy a csecsemő fejét tulságos melegen tartja, vattázott főkötőkbe pólyazza, s ez által okot s alkalmat szolgáltat a fej tulságos izzadására, a bőr kipállására, bőrbetegségek keletkezésére s végre a haj kihullására s időelőtti kopaszságra, nem számítva a fej és agy egyéb betegségeit.

Tartsa az anya a csecsemő fejét inkább hűvösen, egy egyszerű kis horgolt főkötő elégséges a gyermek fejére. A tulságos meleg szoba s még ezenfelül a csecsemőnek meleg dunnába burkolása, mig egyrésztől felesleges, addig a tulságos izzasztás folytán egészségtelen is. A szoba legyen mérsékelt meleg, 16—18° R. s a gyermek bepólyázása az időszak s körülmények szerint változzék. Nyári meleg időszakban s meleg szobában könnyebb takaró lesz szükséges.

A gyermek karjaink leszoritása s lekötése a dunnába mindig kinzó és helytelen szokás marad.

Azon kérdésre, hogy a csecsemőt mikor vigyük először

szabadlevegőre, általános szabályul annyit jegyzünk meg, hogy nyáron a meleg időben a csecsemőt 4 hetes korában, ősszel s tavasszal 6—8 hetes, s télen 4—5 hónapos korában bátran naponként kivihetjük a friss levegőre, kerülvén természetesen az esős, szeles, ködös napokat.

A csecsemő ruházata ma általános, elfogadott elvek szerint készülvén, megjegyzés nélkül térek át azon kérdésre, helyes-e a csecsemő pólyázása, fáslizása? Ha figyelembe vesszük a csecsemő gyenge szervezetét, a csontok s ízületek lazaságát, főként pedig a hátgerincz hajlékonyságát, csak helyeselni lehet, ha a csecsemő 2—3 hónapos koráig pólyáztatik, de legyünk figyelemmel mindig arra, hogy a pólyázás szoros ne legyen, ránczokat ne képezzen s a testet nagyon össze ne szorítsa.

A gyermek fekhelyéül legjobb a kis kocsi vagy ágy; a régi himbáló bölesők czélszerűtlenek, mert a himbálás károsan hat a csecsemő agyműködésére.

S ezzel eljutottunk a csecsemő életében a legfontosabb ponthoz, a szoptatás kérdéséhez. A szoptatásra nézve, mint legfőbb elvet tartjuk szemünk előtt, hogy mindig s minden körülmények között, első sorban az anya maga szoptassa csecsemőjét, mert az anyatej a csecsemő legjobb s legtermészetesebb tápszere s ezen szabálytól csak akkor térjünk el, ha az orvos nyomós okok alapján tiltja el az anyát a szoptatástól.

Ha az anya bármi ok miatt nem szoptathat, úgy az anyatejet első sorban a dajkatej pótolhatja. A dajkára nézve általában annyit jegyzek meg, hogy orvosi vizsgálat nélkül sohase fogadjunk dajkát. A dajka, illetőleg tej választásánál pedig tartjuk szabályul, hogy inkább 1—2 hóval idősebb legyen a tej a csecsemőnél, de lehetőleg ne fiatalabb.

Ha a dajkatej sem lenne kapható, úgy kényszeríthet végre a helyzet, hogy végső sorban a mesterséges tápláláshoz folyamodjunk.

A természetes táplálásnál (anyatej, dajkatej) a fő szabály, hogy a szoptatásnál bizonyos rendet tartunk, meggondolván azt, hogy a tej a csecsemőnek a tápláléka, vagyis a szoptatás rá nézve anyai, mint mikor a felnőtt egy jó ebédet eszik meg. A csecsemő 2—3 óra alatt emésztí meg a szopott tejet, a felnőtt pedig 3—6 óra alatt az elfogyasztott ebédet. A csecsemő éhségét, de egyuttal minden baját sirással adja tudunkra, a miből az következik, hogy nagy balgaság volna ré-

szünkről azt hinni, hogy ha a gyermek sir, már akkor éhes is, tehát szoptatni is kell! Ellenkezőleg, a gyermeket 2—3 óra előtt nem kell szoptatni; ha sir, utána kell nézni s a sirás okát felkeresni s azon segíteni. Ha a gyermeket minden sirásra, minduntalan szoptatjuk, úgy járunk mint az az ember, a ki minden órában egy ebédet akarna megenni. Ennek az eljárásnak, (illetőleg az ilyen gyógyításnak) csak természetes következménye lesz a gyomorterhelés, a bélhurut, majd a sorvadás . . .

Tehát a csecsemőt szoptassuk minden 2—3 órában egyszer, éjszaka legfeljebb 1—2-szer. Szorgosan ügyeljünk arra is, a mi csecsemőtől kikerül és minden szokatlan jelenség esetében ne késsünk a gyermeket orvosnak megmutatni s tőle tanácsot kérni.

Ha kénytelenek vagyunk a gyermeket mesterséges táplálásra fogni, akkor a táplálásra csakis tehéntejet használjunk, a melyet vízzel higitva és megcukrozva tehetünk az anyatejhez lehetőleg hasonlóvá.

A higitásra nézve a következő szabályt tartsuk szem előtt: ha a csecsemő kora

1—2 napos,	3 rész	vizet veszünk	1 rész	tehéntejre.
3 naptól 1 hóig	2	"	1	"
1—3 hóig	1	"	1	"
3—6 "	fél	"	1	"

a 6-ik hótól kezdve tiszta tehéntej adható a csecsemőnek. A föntirt mód szerint kevert tejbe, hogy az anyatejhez hasonlóvá tegyük, a mint előbb említettük, még czukrot is teszünk, és pedig 2 és fél deczi tejbe egy tele kávékanálnyi tört fehér czukrot. A tejet és vizet pedig keverés előtt mindig felforraljuk!

Leghelyesebben cselekszik az anya, ha a tej elkészítésével következőleg jár el: vesz 6 darab 2 deczis üveget, melyeket tiszta, jó dugóval lát el; ezután az egész napra való tejet föntirt mód szerint keveri, felforralja s a kellő mennyiségű czukrot hozzá adja; így készít egy liternyi keveréket s ha kész, úgy szétosztja azt a 6 kis üvegbe, az üvegeket jól bedugaszolja, s elteszi — dugóval lefelé fordítva — valami hűvös helyre. Használat előtt csak elővesz egy kis üveget, beállítja meleg vízbe s ha jól átlangyosodott, kiveszi a dugót, a dugó helyébe illeszti a tiszta gummi szoptató csövet s kész a gyermek szoptatója és tápláléka. Magától értetődik, hogy

minden szoptatás után úgy az üveg, mind a szoptató cső tiszta vízben kiáztatandó s gondosan kitisztítandó. A tehetősebbek pedig helyesen cselekesznek, ha megveszik a Soxlet-féle készüléket, mely a fenti mód és elvek szerint készült ugyan, de kényelmesebb és tökéletesebb is.

A gyermekek táplálására nézve továbbá megjegyzem, hogy a 6-ik hónaptól fogva kétszersült vagy régi zsemlye, melyet előbb 4 órán át vízben és élesztőtől kiáztattunk, adható a tejbe. Ha a gyermek hasmenésre hajlandó, makk-kávé adható neki, vagy rizs, vagy árpa-kása leves. Tojást, illetőleg tojás-sárgát bátran lehet a 7 hónapon túl a levesbe keverni, ha pedig a fogak megjelentek, úgy egy kis összevagdalt vagy összetört hust is elfog a gyermek gyomra — egy éves korában — türni.

A fogzás rendszeren a 6—7 hónapban kezdődik, a 4 szemfog a második év végén jelenik meg, úgy hogy a 3-ik év végén, rendszeren 20 foggal rendelkezik a kis honpolgár! A fogak fejlődése a természet törvényein alapulván, azok megjelenésének ideje is a természet dolga. A mint a föntebbiekből pedig önként következik, balgaság a fogzást a gyermekek testi betegségeivel összeköttetésbe hozni akarni, mert míg az előbbi természeti fejlődés, mint akár a hajnak, akár a körömnek növése, addig az utóbbi, különösen a bélhurut betegség, melynek oka a gyomorban, a belekben, rendszeren pedig a gyomor túlterhelésében keresendő.

Még azon kérdésre akarok röviden válaszolni, hogy mikor választjuk el a gyermeket? Az elválasztás leghelyesebben akkor történik, ha a gyermeknek legalább 4—6 foga van, testileg elég erős és jól eszik, vagyis 10—12 hónapos korában. Az elválasztás — lehetőleg — ne történjék a nyári meleg hónapokban, a midőn a kisdetek a gyomorbetegségekre egyébként is hajlammal bírnak, hanem vagy az őszi vagy a tavaszi hónapokban.

A szocziáldemokrácia diadala Németországban.

A párisi kommün rettenetes leveretése következtében a „véres májusi hét“ alkalmával, az európai munkásmozgalom sulypontja, amint azt Marx előre megjövendölte, Franciaországból Németországba lett áthelyezve. 1871-ben a párisi proletáriátus elérte tulajdonképpeni célját, a háborút. És ha egy ezer és ezer tagot felölelő mozgalmat tökéletesen meg-

semmisíteni nem is lehetett, mégis köztudomásu, hogy a francia proletáriátuson ütött akkori sebek, még ma sem heggedtek be tökéletesen.

Sokkal nyugodtabban fejlődtek azonban a németországi munkásmozgalmak — bizonyára a hatalmat kezükben tartó körök segítsége nélkül, a kik, ha valamit tehettek volna ellene, minden erejükből megakadályozták volna azt. 1867-ben behozta Bismarck az északnémetországi szövetségi gyűlés választásaihoz az általános szavazati jogot; erre nem a munkásokhoz való szeretete ösztönözte, nem is mintha ennek a Lassalle által oly erélyesen terjesztett eszmének, amely oly rendkívüli népszerűségnek örvendett, pártolója lett volna, hanem kényszerüségből, mivel nem talált egyéb alapot az általános szavazati joghoz, a különböző alkotmányok által szerencsételtett szövetségi államok számára és minthogy elvégre is az újonnan alkotott szövetséghez bizonyos vonzerőre volt szüksége, hogy annak ellenzőit gyöngíthesse. Az északnémet szövetség helyébe azonban csakhamar a német birodalom következett. A német hadsereg gyorsan egymásután következő győzelméi folytán Németország egyesítésének eszméje, a mi már régóta nemzetgazdasági szükséglet volt, elvégre testet öltött. A szedáni ütközet után meg lett alapítva a Rajnán innen a német császárság, a Rajnán túl pedig a polgári köztársaság. Márczius 3-án történtek meg a választások az új német birodalmi gyűlésbe. Az elképzelhető legrosszabb viszonyok között lépett a szociáldemokrácia a küzdő térre. Mindazáltal az a „hazátlan gyülevésznép“, amely magát a francia munkásokkal egyetértőnek nyilvánította, és amely minden hódító hadjárat, továbbá Elzász-Lotharingia annexiója ellen határozottan tiltakozott, 101,927 szavazatot kapott és pedig a Lassalle-pártiak 62,952-öt, az Eisenach-pártiak 38,957 szavazatot. Bebel, a ki ettől kezdve folyvást a birodalmi gyűlés tagja lett, Glauchan-Meeraneben legyőzte Schultze-Delitzsch-t. — A francia milliárdok által megtermékenyített ipar menseszerű lendületet vett és a világpiacz kapui megnyitak előtte. Németországnak földmivelő államból iparállammá való átváltásával a proletárizmus is megfelelően fejlődött. Amikor végre 1875-ben, éppen 12 évvel az általános német munkás-egylet megalapítása után, létrejött Góthiában az Eisenach és Lassalle-pártiak régóta kívánt egyesülése, a német munkáspárt lett a nemzetközi munkásmozgalmak hatalmas előőrse. Romboló kézzel akarta a «XIX. század Herkulese» a párt természetes növekedését megakadályozni, amely növekvés oly csendesen és folytonosan haladt előre, mint egy természeti tűnemény. A szociáldemokratizmust megakarta semmisíteni, és akadálytalanul akarta a kelet-elbai rablólovagokkal szövetkezve, a hatalmas néparadatot tönkrajuttatni. Az 1878-iki szociálista törvény elfogadásával kezdődik a német proletárizmus hőskora. Tizenkét évig tartott a proletárok harcza

Bismarckkal, a kinek kezében összpontosult minden hatalom, a mi csak egy modern államban elképzelhető. Minden eszközt megkísérelt, előbb az ostort, majd a mézes madzagot — mindez azonban gyöngye szociális reformnak bizonyult be. 1866 és 1868-ban ez a megtestesült erőszakosság próbát tett a Putkammer-féle sztrájk-törvénynyel, a szövetségi törvényekkel és számtalan titkos-szövetségi pörök követték egymást. Bismarck előtt a szociálista-kérdés csupán „hatalmi kérdés” volt, amint később egyszer nyíltan be is vallotta. Azonban daczára a sok provokációnak, a munkások még sem tették neki meg azt a szívességet, hogy lemenjenek az utcára és odaálljanak az ágyuk elé. És helyesen is cselekedtek. A szociálista törvény megszüntetése után a pártnak 1.427,298 tagja volt, míg annak kibocsátásakor 437,158 tagot számlált, úgy, hogy a szociáldemokrata párt a birodalomban a legerősebb lett. Bismarck nagy bölcsességével csakhamar készen lett, szégyennel és gyalázzal kellett visszavonulnia. Csupán annyit ért el hirhedt kivételes törvényeivel, hogy az ellentétek még inkább kiélesedtek.

1898. június 18-án, másodszer lépett a német nép a választási urna elé, a szociálista törvények megszüntetése óta. A szociáldemokraták újra bebizonyították, hogy — akár van szociálista törvény, akár nincs — semmi a világon nem akadályozhatja őket hatalmas előretörésükben. Kerek 2.120.000 szavazat lett az ő jelöltjeikre beadva, vagyis 340.000 szavazattal több, mint 1893-ban és 700.000 nél több mint 1890-ben; abban az esztendőben 20 mandátumot számlált a párt és 58 esetben volt pótválasztásra szükség, az idei választások alkalmával 32 mandátumot kapott a főválasztásokkor és 101 pótválasztásban vett részt, további 70 pótválasztásoknál pedig a döntés szintén a párt kezeiben volt.

A szavazat növekedése kiterjed egész Németországra, úgy az ipari, mint a mezőgazdasági kerületekre. Igaz, hogy a nagyobb városok csekély haladást tüntetnek fel, de ez annak a következménye, hogy a rajnamenti ipari központok kivételével az összes nagyvárosok már is a szociálistáké, és az összes proletárok szavazatai biztosítva vannak.

Es éppen abban rejlik a szociáldemokrata eszmék diadala, hogy azok gyökeret vertek úgy a kisebb városokban, valamint a sík földön is.

Még fontosabbnak tűnik azonban fel a mostani választások alkalmával elért eredmény, ha meggondoljuk azt, hogy a szociáldemokrata pártoknak 340,000 szavazattal való gyarapodásával szemben, a polgári pártok 468,000 szavazattal apadtak. Ez az apadás eloszlik az összes pártokra, úgy a szabadelvűekre, valamint a konzervatívok és ultramontánokra.

Méltán büszkék lehetnek a német proletárok az általuk elért eredményekre, amelyek arról tesznek tanuságot, hogy a jövő választások alkalmával még inkább szaporodni fognak

a szociáldemokrata párt hivei, míg végre elérik tökéletesen céljukat és ők lesznek az uralkodó párt Németországban és ezzel boldogabb kor virrad a proletárizmusra. Vajha Magyarországon is hasonlóképpen alakulnának már a viszonyok.

A sütőmunkások nyomora.

Csendesen és elrejtözve a külvilág zajától szenvedik nyomorukat a sütőmunkások és követik el egészségükön, életerejükön és egyéni jóvoltukon a legkiáltóbb visszaéléseket. A sütőmunkások az emberi jogokért való küzdelmükben a néphez fordulnak, hogy rokonszenvet és segítséget kapjanak. A nagy közönségnek a saját érdekében kellene tiltakoznia az ellen, hogy a legfontosabb élelmiszernek: a kenyérnek az előállítói a piszokban és nyomorban tengődnek s így állandó egészségügyi veszélynek okozói. Még meddig tartsanak, tekintet nélkül mások életére, egészségére és jólétére, a sütőmesterek nyereségre vágyó üzelmei?! Lefestjük ime, röviden a sütőmunkások nyomoruságos helyzetét.

Altalában az éjjeli munka sokkal megerőltetőbb a nappali munkánál. A mikor a többi ember édesen szendereg, a sütőmunkás megszegi a természet törvényeit és az éjjelnek jóltevő álmát a társadalom látszólagos jóvoltáért feláldozza, és ezzel együtt egészségének, életkedvének és életerejének is jó részét elveszti. A társadalomtól kivétve él s tompa megadással tekint szétzilált családi életére. Kérdjük, szükséges-e az éjjeli munka? Nem! Egyedül a versenydühöngés terméke és nem is oly régen áll fenn. Az a csekély kényelem, mely a közönségnek abból származik, hogy a friss sütetet már reggel kapja meg, délelőtt helyett, elenyészik, ha az abból keletkező egészségügyi hátrányokat tekintetbe vesszük. Arra a nagy áldozatra, melyet a sütőmunkás éjjeli munkájával hoz, nem érdemes.

Az éjjeli munka átkához a tulhosszu munkaidő is hozzájárul. 14, 16, 18 és 20 órai erőkihasználás, — mily szegényen egy rendezett társadalomra! Az éj nyugalmatól megrabolt munkást a nappali pihenés élvezetétől is megfosztják. Néhány órai szabadság után újra a kemény igába hajtják.

E mellett a munkahelyiségek legnagyobb részét sötétek, nedvesek, földalatti lyukak; az összes sütődék közül csak igen kevés felel meg a legkezdetlegesebb egészségügyi követelményeknek. Ilyen egészségtelen, forró, szellőzetlen, a lélegzés, bőrkipárolgás, izzadtság és a tészta erjedéséből keletkező gőzökkel telített helyiségekben, kell a sütőmunkásnak nehéz, minden erejét megfeszítő munkáját végeznie. Isten a biblia szerint miután hat napon át dolgozott a hetedik napot a nyugalomnak szentelte, de a „keresztény“ sütőmesterek rabszolgáiknak a pihenő napot hat napi nehéz munka után sem adják meg. Az 1895. január 16-iki osztrák törvény hetenként egy pihenő napot

ir ugyan elő, a pékmesterek azonban úgy térnek ki ez elől, hogy munkásaiknak kétszer 6 órai szünetet engednek. Ezeknek a körülményeknek, t. i. a „deák“ mesterek ellenállása és a hatóság nyugodt türelmének, a mely szigort mindenestre, más nem illő alkalmaknál kifejteni tud, köszönhető, hogy a sütőmunkásoknak csak igen csekély töredéke élvez hetenkint egy szabad napot. Számos feljelentések tétettek, hogy a törvénynek tiszteletet parancsoljanak, de a hatóságok e panaszokat elintézetlenül hagyták vagy olyan elnézően büntettek, hogy a mesterekre nézve valósággal még előnyösebb volt a törvény áthágása.

A vidéken még rosszabb a helyzet, mert az ottani hatóságok éppenséggel semmivel sem törődnek. Így fosztják meg a munkásokat legszentebb jogaiktól!

A pékmesterek szerint a bérek tulmagasak. Vajjon igaz-e ez? A tapasztalat mutatja, hogy Budapesten a munkások heti átlag bére ellátás nélkül 11.52 kr., ellátással 4.47 kr., a mely tekintve a „pékkosztot“ és az óriási munkaerőt igen nyomoruságos bér. Ilyen sanyaru helyzetük van a sütőmunkásoknak Budapesten. Czen tényekkel szemben a sütőmesterek még elég merészek a kenyér drágulását a magas béreknek és a pót-pihenő napoknak tulajdonítani!

A tanoncok kihasználását az „emberies“ mesterek már szintén magas fokon üzik. Az iskolából alig kikerült gyermekek nél, a kiknek szervezete még gyöngé és fejlődést igényelne, még hosszabb a munkaidő, mint a segédeknel. A 16 éves fiuk kilencztized része éjjeli munkát végez. Még nem tudják és nem érzik, hogy a munka 8 órától este reggeli 5 óráig természetellenes és nincs megengedve szegények teljesen a kizsákmányolásnak esnek áldozatul. Bécs sütődeiben 1100 tanonc van alkalmazva és évenként 350 tanonc szabadul fel. Így Magyarországon is a sütődék valóságos kizsákmányoló fészkei a munkásoknak. A tanoncok ezen nagy számával a munkanélküliek ijesztő módon szaporodnak. A tanoncokkal a mesterek sok munkást takarítanak meg s miután a minden évben nagy számban felszabadult segédek szintén tanoncokkal pótoltatnak, a munkanélküliek tömege óriásivá növekszik. Bécsben 5300 sütősegéd áll munkában és 2500 a munkanélküli. Az országutakat sűrűn járják ezek a munkanélküli sütősegédek. Így az 1895. év második felében az alsóausztriai ellátási állomáshelyeken 1173 és Stájerországban 1896-ban 2089 sütőmunkás részesült ellátásban! S e mellett a kisebb vidéki városokban is állandóan munkanélküliek tanyáznak. Hogy ezek a száraz kimutatások az életben, a gondok és fádalmak közepette mit jelentenek: kell-e azt bővebben magyaráznunk? Kérdezzétek a tolonczkocsit, a zálogházakat. Kérdezzétek az éhező gyermekeket, a nélkülözés, a bánattól megtört szülőket!

A munkaközvetítés mai formája még inkább kárhózatot hozó és élesbiti a nyomort. A ki megtud fizetni és társa ajánlja,

vagyis, a ki olcsón és készséggel dolgozik, az egy pár heti vagy havi munkanélküliségtől megszabadul; annál keserűbb a sorsa a kevésbé szerencsésnek: hisz egy évi munkanélküliség mindennapi dolog, két vagy több évi pedig nem tartozik a ritkaságok közé!

Mi történik azonban a messzebb jövőben? A sütőmesterek nyereségvágya határtalan. Az angol szövők, a gépek hatása alatt tüntek el a föld színéről, a sütőmunkásokat nem a gép, hanem a tanoncok roppant nagy száma pusztítja el. A gyalázatoságok még mily mérve szükségeltetik ahhoz, hogy azokat az illetékes testületek is végre megsokalják?!

Tiszta, egészséges kenyeret kérnek, de ez mindaddig csak guny marad, amíg ezeken a visszataszító állapotokon nem változtatnak. Egészségtelen helyiségben, a hosszú éjjeli munkától túlfáradt, elcsigázott szervezetű munkás nem ér rá, hogy magát tisztogassa; és nem ügyelhet a tisztaságra? Lehet-e az ilyen munkás, elgyöngülve a hosszú munkanélküliség és a tulerőkizsákmányolás folytán, egészséges? Lehetetlen! Bécsben, az 1897. évben a sütőmunkások 446 százaléka tüdőbajban halt meg. Ez bizonyára igen szomorú tény, ha tudjuk, hogy az orvosok vizsgálata kiderítette, hogy az erjedés, a mi pedig a sütődékben igen gyakori, a tüdőbacillusokat fejleszti. Nedves, elzárt helyiségek, hosszú munkaidő, hiányos tisztaság, undort keltő bőrbetegségeket idéznek elő. Bécsben 1897-ben a sütőbetegpénztárban 66 gennyező foltokban, 20 égető foltokban (Lupus) és 38 krónikus (tartós) bőrdaganatokban szenvedőt ápoltak.

De még rosszabb betegségek is érik a kenyérszítőket. A rendellenes munkaviszonyoknál fogva a házasságkötésben a természetes nemi érintkezésben gátolva, a prostituáltaknál keresnek kielégítést. Az ennek következtében megbetegedettek közül 1897-ben igen sok jelentkezett a fenti betegpénztárnál, de legnagyobb részük eltitkolja betegségét és a házi orvosnál keres segítséget.

A mesternél való lakás még jobban elősegíti ezeket a bajokat. Elfáradva és mosdatlanul dőlnek a segédek lisztes munkaruhájukban a lisztporos és rovaroktól tisztátalan ágyba, hogy rövid álmukból felverve ismét munkához fogjanak. Elálmosodott arccal és tisztátalan kézzel dagasztják és készítik el a tésztát, a mely reggelenként oly étvágygerjesztőnek kínálkozik. A műhelyen kívül lakó segédek legalább megmosdanak, átöltöznek és rendes ágyban alszanak.

A nyilvánosság volna hivatva és kötelezve arra, hogy mindezek ellen orvoslást keressen, mert nagy mértékben van érdekelve abban, hogy a legfontosabb élelmiszernek: a mindennapi kenyérnek a készítői ne nyomorogjanak. Hanem olyan munkaviszonyokat élvezzenek, a melyeknél fogva egészségüket föntarthatják és tiszták lehessenek. A közönség gyomrának van abba beleszólása, hogy a pékmesterek jogot, erkölcsöt és emberséget továbbra is lábbal ne tiporhassanak.

A sütőmunkások követelése az egész népesség követeléseit kell, hogy képezzék. A sütőmunkásnak élnie, táplálkoznia és pihennie kell; tiszta és egészséges akar lenni, mert a lakosság tiszta, egészséges és étvágygerjesztő kenyeret kíván.

S így a sütőmunkások a lakosságra támaszkodnak, hogy követeléseikben erélyes és nyomatékos támogatást élvezzenek. Követelik a nyolczórai átlagos-munkanapot, heti 36 órai munkaszünetet, a mesternél az étkezés és lakás eltöltését: tisztességes bérek fizetését, az éjjeli munka végleges eltörlését, a tanoncok számának korlátozását s a házalástól való eltöltését, a pinczesütődék mellőztetését, a zugszállásokat semmisítsék meg, a munkaközvetítés a segédek kezében legyen egyesítve, az iparfelügyelőség kiküldöttjei a segédekből választassanak. Ezek végezzék a sütődék ellenőrzését.

Munkások nyereségrészesedése állami üzemekben.

Kerekszámban 400-ra tehető az egész világon azoknak az ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági üzemeknek száma, melyekben a munkások nyereségrészesedése meg van honosítva. E vállalatok valamennyien magánczégek, részvénytársaságok és csak három állami vállalat ismeretes, melyekben a munkásoknak részesítése a nyereségben divik. E vállalatok: a párisi állami nyomda, a portugál állami dohánygyár és a svájci postaintézet. Nem lesz érdektelen röviden pillantást vetni arra, hogyan válik be a munkások nyereségi részesedése állami vállalatoknál.

A párisi imprimerie nationalnak $7\frac{1}{4}$ — $7\frac{1}{2}$ millió francnyi évi forgalma, 400 női, 7—800 férfimunkása van. Többnyire darabszám, néha csoportonkénti accordban dolgoznak. Az intézet első sorban nem nyereségre irányuló, hanem az állami nyomtatványok olcsó előállítására; mégis rendszeresen szép nyereséget ér el. A munkások közvetlenül nem részesednek ugyan a nyereségben, hanem betegsegélyző és nyugdíjpénztár alakjában, melybe a nyereségből befizettek: 1811-ben 20,000; 1820-ban 759,000 és 1865—73. években 1.464,000 francot. E pénztárba folynak a büntetéspénzek, a munkabérek 3%-a, a fizetések 5%-a, a fizetésemelések $8\frac{1}{2}$ %-a. Az elérhető betegsegélyek 135 frcs fejenként és évenként, a nyugdíj munkásnők számára 365—450 frcot, férfimunkásoknál 550—800 frcot, factoroknál 700—1000 frcot tesz ki. Nyugdíjképes a munkás 30 év szolgálati, vagy 60. életével, esetleg 25 évi szolgálat után munkaképtelenség esetén. 1824. évi január 1-től 1886. decemberéig ez a pénztár három milliónál többet fizetett ki. 1886. évben a személyzet 26%-a nyugdíjt élvezett.

A portugál állami dohánygyárakban a nyereségrészesedés ujabbi keletű. 1888-ban tették egyedáruvát a dohányt és ugyanakkor behozták a négy dohánygyárban a nyereségrészesedést.

Egyidejűleg a dohánygyári munkások helyzete igen megjavult, mert a munkaidő méltányos szabályozása mellett, betegsegélyző és nyugdíjintézményt léptettek életbe. A nyereségrészesedés a tiszta nyereség azon részének 5·1%-ából áll, mely a 3500 bontos reist (= 7·7 millió frt) meghaladja. Részesedik benne minden munkás, hivatalnok stb. A munkások a részesedési összeg 74%-át, a hivatalnokok 10%-át, az igazgatóság 16%-át kapja, egyénenként pedig a fizetés arányában osztják meg. A dohányjövedéket Portugáliában bérbe adták ugyan, de a bérlőtársaság köteles a munkások nyereségrészesedését életbentartani. A személyzet számára a bérleti szerződés egyéb jóléti intézkedéseket is kötött ki.

A svájci postaintézetnél 3 évig állott fenn az alkalmazottak nyereségrészesedése részint darabszám-jutalmak formájában (1 távirat 1 centime), részint közvetlen nyereségrészesedés alakjában. A nyereségrészesedés be is vált; kevesebb személyzet kellett és a posta jövedelmezősége nagyobb volt, mert a főbb hivatalnokok, a kiknek módjában van a kiadások csökkentése, érdekelve voltak. A rendszert mégis megszüntették, mert más államhivatalnokok féltékenykedtek és mert az elszámolások nagyon bonyolultak voltak.

A nyereségrészesedés terén igen nevezetes a francia kamarának 1891 májusában hozott határozata, mely egy erre vonatkozó határozatot bizottsági tárgyalásra utasított. A törvényjavaslat kimondotta, hogy minden állami vállalatnál kötelező a munkások nyereségrészesedése. Sajátságos módon a bizottság mai napig sem fejezte be tárgyalásait és az ügy ekképen függőben van. Hasonló kezdeményezés indult ki a svájci katonai igazgatástól. Ennek fölhívására Jegher A. zürichi mérnök hosszabb vizsgálat után úgy nyilatkozott, hogy a munkások részesedése az üzemi eredményben a katonai műhelyekben igazolt és kívánatos. Nem az egyéni, hanem az együttes részesedést ajánlja és ez okból a munkásjóléti intézmények kibővítését és kiegészítését mondja kívánatosnak. Hogy Jegher nem ajánlja a közvetlen nyereségi részesedést, onnan ered, mert fegyvergyáraknál és egyéb katonai üzemeknél bajos megfelelő nyereségrészesedési eljárást találni, nevezetesen oly gyártmányoknál, melyeknek nincs piaci értékük, vagy melyeknek előállítása igen drága a különösen gondos munka és szigorú ellenőrzés folytán. Vajjon Jegher indítványának lesz-e gyakorlati következménye, egyelőre nem tudhatjuk.

A nyereségrészesedés állami üzemekben rendszerint abba a fő-nehézségbe ütközik, hogy a nyereségrészesedés eszméje az üzemek természete által már kizártnak látszik. Vannak is tényleg állami üzemek, melyeknél nyereségrészesedés nem lehetséges, mert nincs nyereség. Némi jóakarattal azonban be lehet hozni a nyereségrészesedés rendszerét valamennyi állami üzemben. A nyereséggel járó állami üzemeknél, például a jövedékeknel ez semmi különösebb nehézségbe nem ütköznék, csak

meg kellene állapítani a részesedés százalékát. Az állami erdészetnél az eladásoknál elért árak szolgálhatnának a részesedés alapjául. Bajosabb a részesedési rendszer életbeléptetése oly üzemeknél, melyekkel az állam nem pénzügyi, hanem honvédelmi vagy művészeti célokat akar elérni, például fegyvergyáraknál, állami porcellán, gobelingyáraknál stb. Itt oly módon lehetne a nyereség fogalmát megállapítani, hogy a magániparvállalatok által elért árakkal az állami gyártmányokét összehasonlítanák s a képzelt nyereségből állapítanák meg a munkások százalékát. Hiszen még a közigazgatásszerű állami szolgálatban is lehetséges a nyereségrészesedés, mint a svájci posta példája mutatja. A nyereségrészesedést be lehetne hozni minden állami üzembe és a mennyiben a nyereségben való részesítés némileg eszköz a munkások helyzetének javítására.

Szóráhozottató rész.

A Rókus előtt.)*

*Ha elmegyek e vén falak megett,
Vigasztalan sejtelmet érezek;
Nem kell aznap se bor, se ser, se játék,
Ugy érzem, mintha a jövőbe látnék.*

*Ez az utolsó! Mind ide jövünk,
Kik lehetetlen álmokat szövünk.
A mit virágos kis falunkban kezdtünk,
Hajh! Itt kell azt mind egykor befejeznünk!*

Elöre jó fiúk! Ne féljete!
Hiába azért még sem éltetek!
*A kik lenéznek, kik sohasem szerettek,
Majd megbocsátanak, hogyha eltemetnek.*

*Mi vagyunk, a kik ébren álmodunk,
Mi vagyunk, a kik élni nem tudunk.
— Nekiünk, kik e szép földön mit sem érünk,
Ez a vén ház legyen a büszkeségünk.*

*Nem hősi halál a mi végzetünk,
Szabadságért mi nem vérezhetünk,
Nem hullhatunk el harczok viharában,
Mi itt halunk meg — festetlen faágyban.*

*) Ezt a két szép költeményt Szentessy Gyulának »Gyári leányok« című most megjelent kötetéből közöljük. Szentessy nem a felső tizezer költője, hanem a szegény, szenvedő nép kín-keservét szedi rímekbe, még pedig egy igazi költő szívével és ihletével.

*Hanem azért fiúk, daloljatok!
Hova lehet, virágot szórjatok!
Legyen elég, ha napunk lemenőben,
Egy ingyen sír a régi temetőben.*

Gyári leányok.

<i>A hajnal ég a háztetőkön; A gyárba haj, előre! Megyünk vigan, de roskadozva Jövünk ki majd belőle.</i>	<i>Mint ahogy egy virágos erdő Vonulna át az utczán, Vidám kacaj, mint száz madárdal Csendülne végig utján . . .</i>
---	--

<i>Megyünk. Könnyű kosár kezünkbe, Babos kendő nyakunkba, Amerre járunk, felvidámul Az utca is nyomunkba.</i>	<i>De este mindig összetörve Kéz, kézbe fogva, szóltan Megyünk hazáig álmodozva A csüggedt, néma sorban,</i>
---	--

*A gondtalan, vig utca-népre
Egy sohaj, egy tekintet;
Megyünk temetni, eltemetni
Bús, álmodó szívünket.*

A gyilkos.

— Irta : Szabó Sándor. —

Merő véletlen volt, hogy az öreg Deutscho nem én öltem meg. Megelőzött egy másik éhes ember.

Bizonyára az is úgy ögyelgett az utczákon, mint én. Dolgotalanul, czéltalanul és reménytelenül. Az is hónapokon át keresett munkát, azután, hogy nem talált, naphoszszat esavargott az utczákon, miközben agyában összekavarodtak a gondolatok és megszülték a gyilkos elhatározást.

Jertek elő, fakó jegyzeteim, mondjátok el, hogyan ölte meg az öreg Deutscho — az a másik éhes ember.

*

. . . Beesteledett. A boltokban és a boltok előtt kigyultak a villamos lámpák. Az utczák meglevenedtek. Én meg egyre bágyadtabbnak éreztem magam.

Hányszor jártam már az Andrássy-utat, nem tudom. A lábikráimban zsibbadást éreztem. A lábam minden lépésnél surolta a földet és valahányszor a gyalogjáróról leléptem, nagyot zökkent egész testem.

A járó-kelők hangjai morgásszerű zshivajjá folytak össze. Csak néha vált ki belőle egy élesebb hang, egy esengő ka-

czaj. Oda füleltem, hol tisztán kiváló hangot hallottam. Meg akartam lesni a járó-kelők beszélgetését. De a következő pillanatban már megint ez az egyhangu zsvajvett körül.

A tárgyak alaktalan káoszszá folytak össze. Csak néha akadtt meg a szemem egy libegő gázlángon vagy egy kaczagó szempáron, vagy valami rikitó színű női ruhán. Szemébe néztem minden szembejövőnek. Meg akartam figyelni a járó-kelőket. De a következő pillanatban már megint az az idomtalan káosz vett körül.

Egy gyümölcsárus kofa állt előttem. Önkéntelenül közeledtem feléje és a zsebembe nyultam. Már éreztem nyelven a fanyar kis körte ízét. A kofa mellett krajezáros pereczet árult egy pékinas. Képzeletben már a fogam között ropogtattam a kemény, száraz süteményt. Egy pillanatra felüdültem és ruganyosan lépkedtem tovább. Nem is vagyok olyan éhes — ugy éreztem.

Tekintetem egy kurtaszoknyás leányka üde tekintetével találkozott. Elmosolyodtam. Olyan jóleső meleget éreztem a szívem tájékán. Utána néztem. Soká. Azután önkénytelenül mély sóhaj szakadt ki a mellemből, kezemmel végigsimitottam a homlokomat és tovább vánszorogtam.

A kezem forró volt, mint a tűz. A homlokom is. Vajjon melyik forróbb? — gondoltam magamban. Egy párszor megtapogattam egész tenyeremmel a homlokomat. De nem tudtam kivenni, melyik forróbb.

Aztán az öreg Deutsch jutott az eszembe. Hogyan? Miért? Nem tudom. Hátha fölmennék hozzá! Ott áll az írószobájában. Vagy ott ül a karosszékében és merően néz bele a sötétbe. Vagy behunyja szemét, összekulcsolja kezét, malmot játszik az ujjával és gondolkodik. Talán éppen a gyerekorára gondol, mikor ő is koplalt.

Én is összekulcsolom az ujjaimat, göresösen, hogy szinte összetöröm a vékony csontokat. Milyen erő van ezekben a vékony csontokban! Különösen ha az agy nem működik. Olyanok ilyenkor, mintha élettelen, kemény vascsavarok volnának. Ha ráteszem a torkára valakinek, és összeszoritom, összetöröm a csontját is. Egyszerre. Nem is fulladna meg, hanem összetörne, — hogy is hívják csak ezt a csontot? Nem jut eszembe. Nem tudok gondolkodni. Egy kicsit kezd már fájni is a fejem itt hátul. Ez a kis agy azt hiszem. Olyan

tompa fájdalom. Csak olykor-olykor nyillalik keresztül rajta olyan éles, szurós fájdalom.

Milyen jó ilyenkor puha karosszékben ülni hunyt szemekkel, és nem gondolkozni, semmit sem gondolni, semmit, semmire. Ugy mint az öreg Deutsch. Az ilyenkor élettelen, akár az asztala vagy pénzszekrénye.

Sok pénze lehet az öregnek. Tíz-, huszezer, százezer forint. A szekrénye bizonyosan tele van nagy bankjegyekkel meg értékpapirokkal. Mondjuk, egy részvény átlag száz forint. Dehogya száz, hiszen néha egy ötvenforintos részvény ára fel száll százakra. Hét, nyolczszáz forintra. Például a villamos. Nekem egy is elég volna belőle. De mennyire elég!

Első dolgom az volna, hogy bemennék a Jahnhoz. Valami husfélét rendelék. Valami nagyon kompakt ételt. Ami egyszerre megtölti a gyomromat. De nem, mégse! Az nem lehet jó. Lassan kell megtölteni. Előbb két lágytojást, azután sonkát és csak azután valami rostélyosfélét. Nagyon jól elkel ilyenkor a beafsteak. Olyan jó leve van a nyers husnak. Kicsit savanykás. Olyannak képzelem a vért is. Nem, a vér inkább édes. Olyan mint a máj.

Vajjon van-e még az öreg embernek is vére? Teszem azt, a Deutschnak. Ha úgy baltával neki mennék és kettéhasítanám a koponyáját? Brr! Ezt sohasem tudnám megtenni. A vére meg a veleje a kezemre, a ruhámra tapadna. Lemoshatnám, az igaz. Csodálatos, hogy minden gyilkost, tolvajt elcsipnek manapság. Ügyetlenek. Ha én egyszer ilyesmire vetemedném, engem nem fognának el. Igaz, hogy a részvényeket nem értékesíthetném. De hiszen van ott készpénz is elég. Én nem mennék el sem Amerikába, sem máshová. Es egyáltalán nem költekezném pazarul pénzemet. Gruberhez járnék megint ebédre, vacsorára és keveset költenék.

Vajjon megkerült-e a Huber leánya? Jól tette, hogy megszökött. Hátha megvénült volna odahaza. Vajjon találkozom-e még vele ebben az életben? Tudom, most nem szekirozna úgy, mint akkor. Teleraknám a pulpitusát virággal és odaraknám a kucséber egész kosarát. Egy pár forint, az nem volna még feltűnő. Az osztálysorsjátékon nyertem, punktum, nem sokat. Egy nyolczadot. Mondjuk ötszáz forintot. A tizenhét millióból ez nem is sok. Annyit akárki nyer. Hogy bámulnának, ha beállítanék!

— Jancsi, egy hordó sört! — nyertünk.

Aztán leitatnám az egész törzsasztalt. Vajjon jár-e még oda valaki a régiek közül? Öt éve legalább, hogy nem voltam ott. Már a Sanyi is megnősült. Milyen vig fiuk voltunk akkor! Hogy politizáltunk!

Ott ismerkedtem meg az öreg Deutschal is. Agglegény volt. Odajárt ebédre. Akkor még jó erőben volt. Ma egy kis gyerek is leverhetné a lábáról. Csak hátulról kellene rátámadni, amint ott szundikál a karosszékben. Hogy zajt ne üthessen. De a takarítónő? No bizony, azzal is el lehet bálni. A konyhával — egy szurás — a mellébe — abba a csontos, szikár mellébe. Nem, nem, kiálthatna.

De hátha mégis? Hát akkor elmondom, miért tettem. Teljes tüdővel beszélnek, menydörögnék, hogy megrendülne belé az egész törvényház:

— Ti tettetek gyilkossá, ti, a kik eloroztatok előlem mindent!

A bíró ásitana vagy kinevetne. Nekirontok, felkapom az asztról a nagy konyhakést, a hünjelt és beleszurom ásitó torkába. Rám rontanak, megkötözzük . . .

Nini, zárják a kapukat. Jó lesz sietni, különben a házmester megfog és a tegnapi kapupénzt is követeli.

Iszonyuan fáj a lábikráim. Vajjon el tudok-e aludni? Ma is olyan bágyadtan keltem fel. Fájt minden tagom. Pedig azt mondják, fáradtan nagyon jól esik az alvás. Csak el tudjak aludni. A multkor sem bírtam. Folyton halottakat láttam. Minden ismerősömet holtan láttam. Eltorzult, elkékült arczeal. Ott láttam a vajdát is. A haja egész véres volt.

Egy-két napig még kibirom. Huszonnégy, negyvennyolcz, hetvenkettő. Eddig ez volt a legnagyobb rekordom. Most már talán felviszem kilenczvenhat órára is. De azután? . . .

Szegény Deutsch! Hiszen jó emberem. A multkor is adott két forintot kölesön. Majd holnap. Majd meglátjuk. Holnap. Holnap . . .

*

A lépcsőházban hargosan folyt a szó. A szobaasszonyom hangját is hallottam.

— Borzasztó világ! — sopánkodott egy aszott képű szomszédasszony. — Már senkinek sem biztos az élete.

— Pedig milyen jószívű ember volt az öreg Deutsch! — mondja a szobaasszonyom.

— Nem nézik azt a gazemberek, hogy ki a jó ember, — mondja az első.

Egy pillanatra megálltam az első emeleti lépcsőn. Szédült a fejem és nagyon izgatott voltam. Nagy nehezen felértem a második emeletre, ahol a terefere folyt.

A szobaasszony elébe vágott a köszönésemnek:

— Hallotta ifjur?

— Mit, Regina néni?

— Hogy az öreg Deutchot meggyilkolták?

— Hallottam, hallottam, — nyögtem alig hallhatóan.

— Egy fiatal ember gyilkolta meg, magyarázgatott tovább az asszony.

— A nyomoruság vitte rá — mondja rá a másik. — Három napja nem evett.

— Zugott a fejem, alig hallottam, láttam valamit . . .

— Tehát a harmadik napon? . . . A harmadik napon? . . .

Szinte aléltnan dőltem a divánra. A fejem zugott és olyan kábult voltam, hogy gondolkodni sem tudtam.

A harmadik napon? . . . A harmadik napon? . . . Folyton ez járt az eszemben.

De kit? Kit? . . .

*

Senkit.

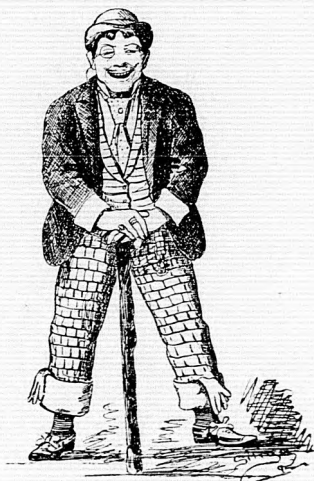
Másnap szerencsém akadt. Vége volt nyomoruságnak. Munkát kaptam egy ezímirodában. És estére egy forintot kaptam. Nem gyilkoltam meg senkit. De azért én mégis gyilkos vagyok.

Dózsöldy a társadalmat akarja megjavítani.

— Az ő saját külön módja szerint. —

Ez a máai társádalom tényleg rossz: meg kéne reformálni, de nem úgy, a mint azok a, hogy is mondjam csak, szoczialistá vezérek ákárják, mer akkor nekünk Dózsöldyeknek, a kik semmit sem dolgozunk, szörnyü rossz dolgunk volná. Hánem úgy, a hogy mi, főrendek szeretnők. Meg kéne tiltani a népnek, hogy az urákát szidjá és minden gyülekezést be kéne tiltani, hogy azok a szoczialistá vezérek ne izgáthassák azokát a nyomorult éhezöket. Így azok a dolgoztalanok a máguk gyomrával törödnének és nem ávátkoznának az urák dolgába. Így mi nyugodtán ülésezhetnénk s élnénk boldogul. Az pompás egy eszme, há én ezt elmondom a Kászinóbá, Pistá barátom mindjárt beszédet csinál belöle, oszt irhátnák a lápok hirt eleget egy hétig.

Friezinek is lesz tárgya miről beszélni a durák mellett. Áj-váj, de náczzerü . . .

Ugy-e Gézá náczzerü? Mi . . .

Ná, de már elég is lesz a fejtörésből, megyek a lóversenyre.

János fogass be! . . .

Apróságok.

Mesterséges rubin. Franciaországban olyan rubinokat készítenek, melyek a valódiaktól egyáltalában nem különböztethetők meg s különösen óracsapokra használatosak. Ezeket a mesterséges rubinokat agyagnak és ólomoxynak elektromos árammal való összeolvasztásával készítik, melyhez még chromsót tesznek, mely a kristályosodott rubinnak olyan szint ad, mint a valódié.

Óriási óra. Filadelfiában nemrég szentelték be a Town Hall (zenecsarnok) új óráját. Valószínűleg ez a világ legnagyobb órája. Ouadrantjának átmérője 10 méter s egész napon át villamosság által van megvilágítva. A perczmutató hossza négy méter, az óramutatóé két és fél méter, az órát ütő harang súlya 25.000 kilogramm. A művet gőzgép segítségével huzzák fel.

Angol házasság. Sehol a világon nem adnak annyi nászajándékot, mint Angliában. Az új házaspár rokonai, sőt azok az ismerősök is, a kik a menyasszony vagy a vőlegény szülőinél valaha ebédre, vagy házi mulatságra voltak meghíva, ékszerekkel, órákkal, meg ruhákkal kedveskednek az új házasságnak. Előkelőbb családnál rendszeren ki is állítják a nászajándékokat, melyek néha három-négy család szükségletét is fedezhetnék. A hagyományos nászében egy rendkívül nagy tortát állítanak az egybekeltek elé. Azután következik a nászutazás. Vannak Angliában vendéglők, a hova csak azok szállnak, a kik mézesheteiket élik. Ezekről a szállodáktól persze gondosan táv tartják az agglegényeket, meg a dorbézoló diákokat, hogy meg ne zavarják a szerelmesek turbékolását. Skóciában meg sajátságos gyorsan megy az egybekelés. Ha a szerelmes pár kimegy az erdőbe, leül egy fa alá s elmondja egy erre a célra szolgáló könyvecskéből a szokásos házassági formulát, úgy paphoz sem kell menni. Ha pedig egy férfi egy álló évig közös háztartásban él egy nővel, szintén törvényes házasfelelnek tekintik őket.

Amerikai törvényjavaslatok. Az Egyesült-Államok kisebb törvényhozó testületeiben sokszor igen füresa és mulatságos indítványok kerülnek a ház elé. Így több amerikai parlamentben olyan törvényjavaslatokat nyújtottak be, melyekkel lett volna tiltva a hölgyeknek az, hogy nyilvános gyülekezetekben nagy kalapokat viseljenek. Missouriban egy képviselő olyan törvényjavaslat billt terjesztett a ház elé, mely eltiltja a vasuti és lóvasuti konduktoroknak, hogy szolgálatuk gyakorlása közben a női utasokkal flirteljenek, egy másik törvényjavaslat pedig azt kívánja, hogy a koresmárosok csapszékeik fölött feltűnő és este lehetőleg kivilágított betűkkel a „veszély” szót legyenek kénytelenek alkalmazni. Némely honatyák egy, a szakálnyírók megvizsgálása végett fölállítandó állami hatóság fölött tanácskoznak, de még ezeket is letrompfolta Indiánia,

melynek szenátusa a legnagyobb komolysággal azt az indítványt vette fontolóra, hogy változtassák meg a kör kerületének átmérőjéhez való arányszámát 3.1416-ról 3.2-re, mivel ez a matematikai számításokat jelentékenyen megkönnyítené. Továbbá esavargótörvényt fogadtak el, mely az összes esavargók letartóztatását rendeli el, akiket azután egy bizonyos megmeghatározott időre háziszolgáknak kell elárverezni. A keleti államok egyikében olyan törvényjavaslatot fogadtak el, mely elrendeli, hogy az étlapokat angol nyelven kell megfogalmazni.

Új ágyu. Az angol lapok megemlékeznek egy újfajta ágyuról, amely hatás dolgában tulatesz az eddig ismert öldöklőfegyvereken. A kiskaliberű ágyuval percenkint 600-szor lehet löni. Terebélyes fákra lőttek 1—2 kilométernyi távolságból és a fák úgy összerombolódtak, mintha viaszból valók lettek volna. Az ágyukhoz különleges, füstnélkül való lőport gyártanak.

Modern liliputiak. Müller Emil, a taskendi liceum tanára, egy, a párisi földrajzi társulathoz intézet jelentésében azt írja, hogy Olissen és Felipsen dán tiszték a Pamiron, Középázsia kopár fősíkján, eddig ismeretlen törpefajt fedeztek föl; ez a törpe nép csakis vadászati zsákmányából él, nem ismeri a pénzt vagy egyéb pénzértéket, hanem teljesen ős állapotban van. Nem csak az emberek, de még a háziállatai is törpék, az ökrök alig akkorák, mint az európai szamarak, a szamarak pedig olyan nagyok, mint a mi kutyáink stb. A népség visszamaradott, fejletlen termete Müller szerint abban leli magyarázatát, hogy a kopár síkon kevés tápláló eledel terem, és ezek a modern liliputiak csak kis mértékben tehetnek szert megfelelő tápanyagra.

Majom-palota. Srewsburyban, Darw szülővárosában, jelenleg azzal foglalkoznak, hogy nagy szülöttjük emlékét méltó módon megörökítsék. Pompás palotát állítanak fel, megtöltik a világ minden részéből összefogdosott majmokkal. Ez a palota fogja minden időkre Darwin nagyságát hirdetni.

A macskák királya. Az élelmesség szerencsésen megmentett egy embert Amerikában.

Teljesen tönkrement, nem maradt csak néhány dollárja. Már arra gondolt, hogy valami más lakóhelyre megy, amikor véletlenül egy érdekes közleményt pillantott meg az ujságban. Arról volt benne szó, hogy az amerikai szücsök a macskabőröket külföldről kénytelenek importálni, hogy az amerikaiak nem értenek a macskatenyésztéshez, szóval kevés a macska! A jó kedvű uriember elhatározta tehát, hogy macskákat tenyészt. Összevásárolt tehát ezer fekete macskát és ezeknek 5000 patkányt meg egeret szerzett be tápláléknak. Amikor a macskák megnöttek, kisebb csapatokban széngázzal öli meg azokat és husukkal eteti a nagy patkánysereget. Minthogy

minden macskabőrért egy dollárt kap, elég jól megy az üzlete. A macskaállománya 1600-re rug s már a milliomosok nehezen elérhető utján halad. A czime már megvan. Ha van vasut-, bányá-, petroleum-, ezüst-király, miért ne nevezhetné ő magát a — macskák királyának?!

Ö t l e t e k.

Sok ember csak azért nem nevet, mert azt hallotta, hogy a bolondot a nevetéséről lehet megismerni.

*

Az egy sovány, a nulla kövér.

*

Már csak az is bizonyítja a márvány nemességét, hogy mindig verik.

*

Sok stréber uttörő csak a nyakát töri ki.

*

Van, aki henzeg a lélekjelenlétével, pedig nincs egyebe a — jelenléténel.

*

A tisztességről a vadászoknak és a nyulaknak igen különböző fogalmai vannak.

*

Akinek keresztül kell vernie magát a világon, azt keresztülverik a világon.

Értesítés.

Olvasóinknak többször hangoztatott kívánságának vélünk eleget tenni, a midőn bejelentjük, hogy időközönként a havilap helyett a népies irodalom köréből önálló röpiratokat fogunk kiadni. Ezeket a röpiratokat, úgy mint a havilapot olvasóink rendszeren megkapják. A röpiratok kiválogatásában az lesz a törekvésünk, hogy a legjobbat és a legszebbet nyujtsuk, a mely egyrésztől olvasóinknak gyönyörűségére és eszménk terjesztésére szolgáljon.

